

הודעה לעיתונות

במחקר חדש של מרכז טאוב טוען פרופ' שלמה יצחקי: מעבר לחיסכון פנסיה ממלכתי יהיה לטובת החוסכים ולטובת המדינה

נייר מדיניות חדש של מרכז טאוב, מאת פרופ' שלמה יצחקי, בוחן את חסרונות שוק הפנסיה הנוכחי ומציע לכונן במקומו פנסיה ממלכתית, שתיטיב עם האזרחים ואף תניב הכנסות למדינה. הנייר הוצג היום (יום ד') בשדולה למען פנסיה הוגנת בראשות ח"כ מיכל בירן וח"כ עמר בר לב, וכמו כן תערך הצבעה במליאת הכנסת על הצעת חוק להקמת קרן פנסיה ממלכתית.

לדבריו של יצחקי, "המדינה זיהתה יפה שכדי למנוע מאזרחים ותיקים ליפול למעמסה על החברה יש צורך לכפות על האוכלוסייה ביטוח פנסיוני. עם זאת, היא שוגה בהותירה את החוסכים להתמודד לבד עם ניהול החיסכון". יצחקי טוען כי מרבית האוכלוסייה אינה מסוגלת לעקוב אחר המתרחש בשוק ההון ולהבין את רזי ההשקעה הפיננסית, לכן אין להותיר את מלוא האחריות בידיהם. הפתרון, לדעת יצחקי, טמון במעבר לחיסכון פנסיוני ממלכתי שיוביל לשיפור ביעילות הגבייה והפיקוח של כספי הפנסיה, דמי הניהול יוכלו לרדת, ולחוסכים תיוותר קצבה נדיבה יותר.

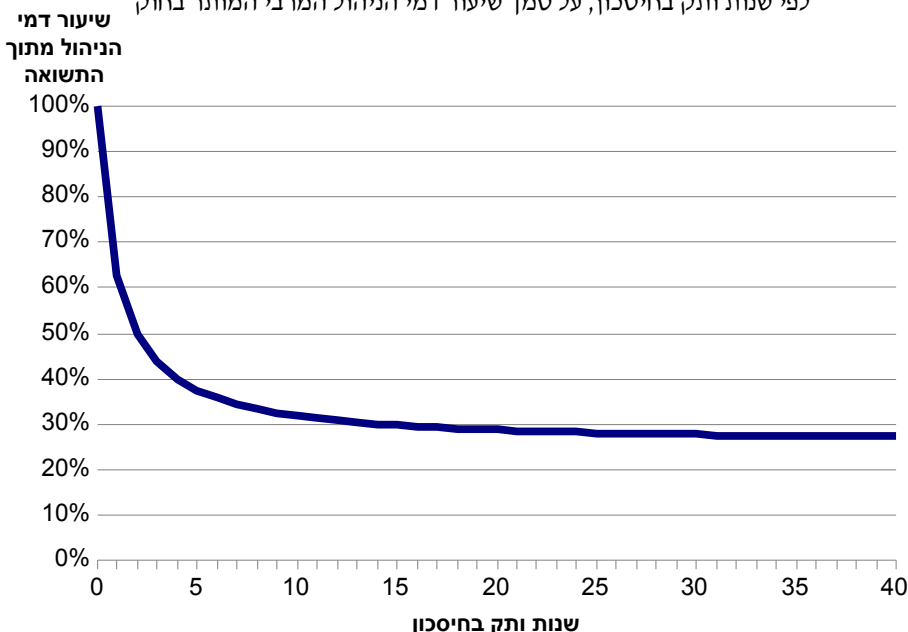
בנייר המדיניות של מרכז טאוב מפרט יצחקי כמה יתרונות של הפנסיה הממלכתית על פני הפנסיה הפרטית הנהוגה כיום:

שיפור ביעילות הגבייה והפיקוח. מערך גביית החיסכון לפנסיה מצוי כיום בידי חברות פרטיות המנהלות את החסכונות. לעומת זאת מערכת הפיקוח והאכיפה, שתפקידה לוודא שכלל העובדים והמעסיקים אכן מפרישים לחיסכון הפנסיוני לפחות את השיעור המינימלי הקבוע בחוק, מצוי בידי המדינה. מצב זה מקשה על המדינה לפקח על החברות הפרטיות. לדברי יצחקי, הבעיה עשויה להיפתר אם המדינה תחליט לגבות את ההפרשות לפנסיה בעצמה, כמו שנעשה לדוגמה בתחום ביטוח הבריאות. היות שמערך התשלום לביטוח לאומי כבר קיים, כל שיש לעשות הוא להגדיל את הסכום המועבר למוסד כך שיכלול גם את ההפרשה לפנסיה.

תרשים 1

שיעור דמי הניהול מתוך התשואה בקופות גמל ובביטוחי מנהלים

לפי שנות ותק בחיסכון, על סמך שיעור דמי הניהול המרבי המותר בחוק

הפחתת דמי הניהול. ב-2013

החליטה ועדת הכספים של הכנסת להטיל מגבלות על תקרת דמי הניהול בקופות גמל ובביטוח מנהלים: עד 1.05% מהצבירה (היינו מהתשואה ומהחיסכון הנצבר) ועד 4% מהסכום שהופקד החל מינואר 2014. "חוק זה אמור להיטיב עם החוסכים", אומר יצחקי "אולם למעשה לחוסך המצוי עדיין אין דרך להבין מה משמעותם של דמי הניהול בשל החישובים המסובכים הכרוכים בכך, בעיקר לאור העובדה שתקרת דמי הניהול משתנה בהתאם לסוג הקרן".

יצחקי בדק את שיעור דמי הניהול מתוך התשואה של קופת גמל או ביטוח מנהלים הגובה את דמי הניהול המקסימליים לשנת 2014 עבור כל שנת חיסכון בקרן (תרשים 1). הנחת הבסיס, המתבססת על חישובים אקטואריים, היא שהתשואה הממוצעת עומדת על 4% לשנה. כפי שניתן לראות בתרשים, בשנה הראשונה להפקדה דמי הניהול גבוהים יותר מהתשואה באחוז אחד, כלומר החוסך משלם לקרן עוד לפני שצבר רווחים. בשנים שלאחר מכן החישוב משתנה לפי הסכומים הנצברים; כך למשל בשנה השנייה להפקדה נגבים 50% מהתשואה כדמי ניהול, ובשנה החמישית – כ-40%. גם מי שחוסך שנים רבות משלם כמעט 30% מהתשואה כדמי ניהול.

נוסף לקשיי החישוב מונה יצחקי עוד כמה חסרונות לגביית דמי הניהול בידי חברות פרטיות. ראשית, לדעתנו אופן גביית דמי הניהול רגרסיבי ומביא לחוסר צדק חברתי, כי כושר המיקוח של החוסך על גובה דמי הניהול גדול יותר ככל ששכרו גבוה יותר. שנית, הכסף שנגבה כדמי ניהול מועבר מציבור החוסכים למנהלים ולבעלי הקופות, שנהנים גם משליטה על כספי הקרנות עצמן – במקום לעבור לידי המדינה ולשמש את כלל האזרחים. שלישית, דמי הניהול הנוכחיים מופרזים ביחס לדמי הניהול הנהוגים למשל בארה"ב – המוגבלים עד 0.5% מכלל החיסכון.

קצבה נדיבה יותר לחוסכים. קופת פנסיה פרטית חייבת להיות מאוזנת – משמע, ללא גירעון כלל – כל הזמן, מפני ששמועות על הגירעון עלולות להביא למשיכת כספים המונית של החוסכים, ובעקבותיה – להתמוטטות הקופה. לעומת זאת, מביטוח פנסיה ממלכתי לא יכולה להיות בריחה המונית, מכיוון שאין לו תחליף. לאור זאת, הביטוח הממלכתי בישראל יכול לנצל את הגמישות בנושא האיזון הנדרש ממנו כדי להיות נדיב יותר מהביטוח הפרטי בהתבססו על גידול הכנסות עתידי, הנובע משיעור גידול האוכלוסייה הגבוה המייחד את ישראל (1.5 אחוז לשנה עד היום, ועל פי כל התחזיות הוא ייוותר על כנו גם בעתיד). גידול זה בשיעור העובדים גורר בהכרח גם גידול בסכומי ההפרשות לפנסיה. הביטוח הממלכתי, שאינו מחויב לאיזון אקטוארי, יכול להסתמך על הגידול הצפוי בסכומים שיופרשו לקרנות הפנסיה ולאפשר לפרשים הנוכחיים שיעור תשואה הגבוה לפחות באחוז אחד מהתשואה בביטוח הפרטי, העומדת על 4% בממוצע.

הצעות לשיפור מערך הפנסיות

במחקר של מרכז טאוב יצחקי מציע כמה שינויים לשיפור מערך הפנסיות, כולל העברת ניהול הקופות לידיים ממשלתיות (אף שהכסף עצמו יישאר בחברות בשוק הפרטי), והקצאת חלק מהכספים להשקעה בפרויקטים ציבוריים מניבים. לפי הצעתו הביטוח הממלכתי יוגבל עד תקרה מסוימת, למשל השכר הממוצע במשק, וסכומים גבוהים יותר ינהלו כמו היום. לפי התכנית, את כספי החיסכון הפנסיוני תנהל ועדה ממשלתית שתורכב ממומחים, והיא תעביר את החסכונות לניהול של קופות גמל שייבחרו במכרזים – מהלך שיפזר את ההשקעות יקטין את הזעזועים שכינון פנסיה ממלכתית עלול לגרום. כמו כן, יצחקי מציע לבטל את חובת החיסכון הפנסיוני עבור עובדים שכבר עברו את גיל הפרישה, שכיום עדיין נאלצים להפריש ממשכורתם לחיסכון פנסיוני, וכמובן לשלם דמי ניהול. כדי למנוע את המצב הלא הגיוני הזה, רצוי לאמץ את שיטת הביטוח הלאומי, הפוטר מתשלום קשישים (מעל גיל 70) שממשיכים לעבוד.

לסיכום המחקר אומר יצחקי: "הפרטת הביטוח הפנסיוני היא דוגמה נוספת להפרטה שאינה מוצדקת מבחינה כלכלית. הפרטה זו כוללת מרכיב שכמעט אין מי שיתנגד לו – להבטיח את עתידם של המבוגרים שבינינו כדי שלא ייפלו למעמסה על החברה. אלא שלמעשה קיימת כאן העברת כספים מהחוסכים למנהלי קופות הגמל ובעליהן, בחסות משרד האוצר".

מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, בראשות פרופ' דן בן-דוד, הוא מוסד עצמאי ולא-מפלגתי למחקר חברתי-כלכלי היושב בירושלים. המרכז מעניק למקבלי ההחלטות המובילים בארץ ולציבור הרחב מבט-על בתחומי הכלכלה והחברה. הצוות המקצועי של המרכז והצוותים הבינתחומיים – הכוללים חוקרים בולטים מהאקדמיה ומומחים מובילים מתחומי המדיניות – עורכים מחקרים ומציעים המלצות למדיניות בסוגיות החברתיות-כלכליות המרכזיות שהמדינה ניצבת מולן.

לפרטים נוספים ולתיאום ריאיון נא לפנות לגל בן דור, מנהלת שיווק ותקשורת במרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל: 054-4642333.